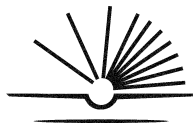

HULIO KORTASAR

ŠKOLICE

Beograd - Podgorica

ŠKOLICE

Naslov originala:
Julio Cortázar
RAYUELA

Sa španskog prevela
Silvia Monros Stojaković

© HEIRS OF JULIO CORTAZAR, 1963.

Copyright © za ovo izdanje
KOSMOS IZDAVAŠTVO - Beograd
NOVA KNJIGA - Podgorica

UPUTSTVA ZA UPOTREBU

Ova knjiga sastoji se u neku ruku od više knjiga, a naročito od dve. Čitalac može da se smatra pozvanim i da odabere jednu od sledeće dve mogućnosti:

Prva knjiga se čita kao što se knjige obično i čitaju, a završava se poglavljem 56, ispod kojeg tri ljupke zvezdice stoje umesto reči Kraj. Prema tome, čitalac može mirne duše da preskoči poglavlja posle tog broja.

Čitanje druge knjige može pak početi 73. poglavljem, da bi se potom pratio redosled naznačen na kraju svakog poglavlja. U slučaju zbrke ili zaborava dovoljno je da čitalac posegne za ovim spiskom:

73 - 1 - 2 - 116 - 3 - 84 - 4 - 71 - 5 - 81 - 74 - 6 - 7 - 8 - 93
- 68 - 9 - 104 - 10 - 65 - 11 - 136 - 12 - 106 - 13 - 115 - 14 - 114
- 117 - 15 - 120 - 16 - 137 - 17 - 97 - 18 - 153 - 19 - 90 - 20 - 126
- 21 - 79 - 22 - 62 - 23 - 124 - 128 - 24 - 134 - 25 - 141 - 60 - 26
- 109 - 27 - 28 - 130 - 151 - 152 - 143 - 100 - 76 - 101 - 144 - 92
- 103 - 108 - 64 - 155 - 123 - 145 - 122 - 112 - 154 - 85 - 150 - 95
- 146 - 29 - 107 - 113 - 30 - 57 - 70 - 147 - 31 - 32 - 132 - 61 - 33
- 67 - 83 - 142 - 34 - 87 - 105 - 96 - 94 - 91 - 82 - 99 - 35 - 121
- 36 - 37 - 98 - 38 - 39 - 86 - 78 - 40 - 59 - 41 - 148 - 42 - 75 - 43
- 135 - 44 - 102 - 45 - 80 - 46 - 47 - 110 - 48 - 111 - 49 - 118 - 50
- 119 - 51 - 69 - 52 - 89 - 53 - 66 - 149 - 54 - 129 - 139 - 133 - 140
- 138 - 127 - 56 - 135 - 63 - 88 - 72 - 77 - 131 - 58 - 131 -

Radi lakšeg i bržeg nalaženja, svako poglavlje nosi svoj broj istaknut u gornjem desnom uglu svih stranica koje mu pripadaju.

Nadahnjivan nadom da ću biti od izuzetne koristi za mladež i da ću doprineti reformi običaja uopšte, sačinio sam ovu zbirku izreka, saveta i načela kao osnov onog sveopšteg morala saobraženog duhovnoj i zemnoj blagodeti ljudi svih uzrasta, položaja i prilika, kao i napretku, te dobrom poretku ne samo građanske i hrišćanske republike u kojoj živimo, nego i ma koje republike ili vlade koju bi mogli izumeti najoštroumniji i najpronijiviji umovi ovoga sveta.

*Duh Biblije i Sveopšteg morala, preuzet
iz Starog i Novog zaveta. Na toskanskom
napisao i napomene pri dnu stranica dao
opat Marini.*

*Na kastiljanski preveo redovnik bratije
sv. Kajetana sa ovoga dvora.*

Uz dopuštenje.

Madrid, Asnar, 1797.

Čim zastudi, a to znači sredinom jeseni, spopadnu me misli sumanute, ezoterične i egzotične, kao na primer: voleo bih da se pretvorim u lastu pa da odletim u tople krajeve, ili da budem mrav pa da se zavučem duboko u rupicu i da glockam hranu prikupljanu preko leta, ili da budem zmija poput onih u zoološkom vrtu, gde ih brižljivo čuvaju u staklenim kavezima s grejanjem da se ne bi ukočile od hladnoće, jer baš to se dešava sirotim ljudskim stvorenjima koja ne mogu da se greju usled nestašice nafte, nestašice uglja, nestašice drveta, nestašice petroleja a, bogme, i nestašice para, jer kada si nafatiran lovom, uvek možeš da ufuraš u neko kafanče i da drmneš koju rakijicu, čudo jedno kako greje, mada ne valja preterivati jer preterivanje vodi u porok a porok u degenerisanje tela i moralnih osobina svakog pojedinca, a kada čovek krene nizbrdo kobnom stranputicom pomanjkanja lepog ponašanja u svakom pogledu, više ga niko i ništa ne može izvući iz najgroznije kante za smeće ljudskog nipodaštavanja i nikada mu niko neće pružiti ruku da se izvuče iz poganog gliba u kome se valja, ni manje ni više nego kao da je nalik Kondoru koji je u mladosti umeo da trči i leti povrh visokih planina, ali koji se pod starost strmeknuo u ponor kao bombarder koji pikira a ne radi mu moralni motor. Kada bi ovo što pišem poslužilo bar da se neko zamisli nad svojim ponašanjem pa da se ne kaje docnije kada sve bude, njegovom krivicom, otišlo dođavola!

Cezar Brut, *Šta bih voleo da budem da nisam ono što jesam* (poglavlje: *Pas pasmine „bernardinac“*).

S ONE STRANE

*Rien ne vous tue un homme comme
d'être obligé de représenter un pays*¹

Žak Vaše², pismo

Andre Bretonu

¹ „Ništa ne ubija čoveka kao obaveza da predstavlja neku zemlju“.

² *Jacques Vache* (1896–1919), jedan od preteča dadaizma i nadrealizma.
- Imena i pojmovi za koje se pretpostavlja da su deo opšteg znanja čitaoca neće biti podrobnije objašnjeni u ovim fusnotama.

1

Hoću li naći Magu? Toliko puta je bivalo dovoljno da, dolazeći Ulicom Sene, provirim ispod luka što izbija na Ke de Konti i tek što bih u titravoj, pepelnomaslinastoj svetlosti nad rekom razaznao obrise, istog trena bi se na Pon-dez-Ar ukazala njena vitka prilika kako ponekad šeta tamo-amo a ponekad stoji nalakćena na gvozdenu ogradu i zuri u vodu. Prirodno je tada bilo da pređem ulicu, da se popnem uz stepenice mosta, da kročim u njegove izdužene oblike i da priđem Magi koja bi se na to osmehnula bez iznenađenja, uverena kao i ja da slučajni susret predstavlja nešto ponajmanje slučajno u našim životima a da sastanke ugovaraju oni ljudi koji se dopisuju na hartiji s linijama ili zubnu pastu istiskuju odozdo.

Ali sada Maga neće biti na mostu. Njeno izduženo i prozirno lice možda viri kroz starinske kapije geta u Mareu, možda ovog časa časka s prodavačicom prženih krompirića ili jede viršle na Bulevaru Sevastopolj. Ipak, popeo sam se na most. Maga nije bila tamo. Sada se naši putevi razilaze. Premda smo oboje znali gde ko stanuje, svaki kutak naših soba tobožnjih studenata u Parizu, svaku razglednicu što na jeftinim zidnim mazarijama i drečavim tapetima otvara jedan prozorčić Brak, Girlandajo ili Maks Ernst, ipak se nikada ne bismo potražili kod kuće. Radije smo se nalazili na mostu, u kafanici, u kino klubu ili pak čučajući tražeći se, ali smo znali da jedno drugome idemo u susret i da ćemo se naći. Oh, Maga, kao da se na svaku ženu sličnu tebi slegnula zaglušna tišina, neki rezak i razgovetan tajac koji se naposletku tužno sunovraćuje kao kada se sklopi mokar kišobran. A kada već pomenuh kišobran, sećaš li se, Maga, onog starog kišobrana koji smo jednog martovskog predvečerja žrtvovali s nekom obronka u Parku Monsuri. Bacili smo ga, jer je bio već pohaban kada smo ga našli negde na Trgu Konkord, a i sama si ga često koristila, naročito da ga zariješ u rebra putnicima u metrou i autobusu, večito trapava, rasejana i zanesena hvatajući zjala ili piljeći u šaru koju bi dve muve pravile na plafonu vozila, a tog predvečerja je pljuštalo kao iz kabla te si htela

da ponosito otvoriš kišobran dok smo ulazili u park i tog trena je u tvojoj ruci nastao prasak od hladnih munja, crnih oblaka i dronjaka pocepanog platna koji su padali kroz varničenje izlomljenih žica, a mi smo se smejali kao da smo sišli s uma dok smo onako kisnuli, smatrajući da kišobran nađen na trgu treba da umre dostojno u parku, da nikako ne sme da bude uvučen u nedoličan ciklus ivičnjaka ili kanti za smeće; tada sam ga smotao što sam bolje umeo, odneli smo ga do najveće uzvišice u parku, blizu mostića nad prugom, odatle sam ga svom snagom hitnuo niz travnatu padinu, dok si ti ispuštala krik u kome mi se učinilo da nejasno razabirem kletvu valkirije. Potonuo je na dnu jaruge kao brod koji tone u zelenoj vodi, u zelenoj i uzburkanoj vodi, u *la mer qui est plus pelonesse en été qu' en hiver*,¹ u podmuklom talasu, Maga, već prema nabraljicama koje smo dugo verglali, zaljubljeni u Žoanvil i u park, zagrljeni, nalik na pokislo drveće ili na glumce u sladunjavom mađarskom filmu. Ostao je na travi, sićušan i crn, kao zgažen insekt. Nije se pomerio, nijedna njegova opruga nije se opružala kao ranije. Gotovo je. Svršeno je. Oh, Maga, a nismo bili zadovoljni.

Šta li sam ja tražio na Pon-dez-Ar? Čini mi se da sam tog decembarskog četvrtka naumio da pređem na desnu obalu i da pijuckam vince u kafani u Ulici de Lombard, gde mi je madam Leoni gledala u dlan i predskazivala da me čekaju putovanja i iznenađenja. Nikada te nisam odveo kod madam Leoni da ti čita iz dlana, možda sam strepeo da će iz tvoje ruke pročitati neku istinu o meni, jer si odvajkada bila jezivo ogledalo, grozna naprava ponavljanja, a našom ljubavlju smo nazivali možda to što sam ja stajao pred tobom sa žutim cvetom u ruci, a ti si držala dve zelene sveće, dok nam je nepogoda bacala u lice sporu kišu odricanja, odlazanja i karata za podzemnu železnicu. Dakle, nikada te nisam odveo kod madam Leoni; znam, jer si mi sama kazala da ne voliš da te vidim kako ulaziš u malu knjižaru u Ulici Vernej, gde oronuli starčić pravi na hiljade kartica i zna sve što se o istoriografiji može znati. Odlazila si tamo da se poigraš s mačkom a starac te bez zapitkivanja puštao unutra, srećan što bi mu povremeno dodala poneku knjigu s gornjih polica. Pa si se grejala pored peći s velikim crnim čunkom, mada ti nije bilo pravo da znam kako stojiš pored te peći. A sve je to trebalo reći u pravom trenutku, premda je teško pogoditi pravi trenutak, pa se i sa-

¹ „More koje je leti podmuklije nego zimi“.

da, naslonjen na ogradu mosta, dok posmatram barku boje trule višnje, prelepu poput ogromne blistave bube, na čijem pramcu žena u beloj kecelji prostire rublje, a ja gledam njene zelene prozore sa Ivica i Marica zavesama, čak se i sada pitam, Maga, da li ovo obigravanje ima smisla, jer da stignem u Ulicu de Lombard, zgodnije mi je da pređem Pon Sen-Mišel i Pont-o-Šanž. Ali da si večeras bila tamo, kao toliko puta ranije, znao bih da obigravanje ima smisla, a ovako, samo je unižavalo taj moj pokušaj makar ili baš zato što sam ga nazivao obigravanjem. Pošto sam podignuo okovratnik svoje jakne, produžio sam kejom i stupio u deo grada s velikim robnim kućama sve do Šatlea, prošao kroz ljubičastu senku kule Sen Žak i zaputio se svojom ulicom, misleći pritom na tebe koju nisam našao i na madam Leoni.

Znam da sam jednog dana stigao u Pariz, znam da sam neko vreme životario od pozajmica, radio što i drugi rade, doživljavao ono što i drugi doživljavaju. Znam da si izašla iz neke kafanice u Ulici Šerš-Midi i da smo izmenjali nekoliko reči. Tog popodneva sve je krenulo naopako, jer su se moje argentinske navike protivile da neprekidno prelazim s jednog pločnika na drugi i da buljim u beznačajne drangulije po neosvetljenim izlozima u ulicama čijeg se imena ne sećam. Tada sam te bezvoljno pratio, uveren da si obesna i razmažena. Najzad si se umorila od toga da ne budeš umorna, pa smo ušli u kafanicu na Bul' Mišu, gde si mi nenadano, između dva kroasana, ispričala znatan deo svog života.

Kako sam mogao slutiti da je istinito ono što je izgledalo tako lažno, jedan Figari s predvečernjim ljubičicama, pomodrela lica, osećanje gladi i sudari na uglovima! Docnije sam ti poveravao, docnije je već bilo i razloga, bila je madam Leoni koja mi je, zagledavši ruku koja je prethodno spavala sa tvojim grudima, ponovila gotovo sve što si mi ispričala. „Ona negde pati. Patila je oduvek. Vrlo je vesela, obožava žutu boju, njena ptica je kos, njeno doba je noć, njen most je Pon-dez-Ar.“ (Jedna barka boje trule višnje, Maga; a zašto nismo tom barkom otplovili dok je još bilo vremena?)

Eto, tek smo se upoznali a život se već pobrinuo da nas brižljivo razdvaja. Pošto nisi umela da se pretvaraš, odmah sam shvatio da treba prvo da zatvorim oči, da bih te video kako sam želeo, a onda - gle! - stvari kao žute zvezde (koje trepere po pihitiji od somota), zatim crveni uzleti raspoloženja i časova, da

postepeno uđem u jedan Maga-svet sačinjen od zbirke i nespretnosti, ali i od paprati s potpisom pauka Klea, a tu je bio i cirkus Miro, tu su bila i pepeljasta ogledala Vieira da Silve,¹ jedan svet u kome si se kretala kao šahovski konj koji se pomera kao top a koji se opet pomera kao laufer. Tih dana smo odlazili u neki kino-klub da gledamo neme filmove, ja sa svojom kulturom, je l' tako, a ti jadnica ništa nisi shvatala od te žute i grčevite kričavosti iz vremena pre tvog rođenja, od te izbrazdane emulzije po kojoj su trčali mrtvi, ali odjednom bi tuda prošao Harol Lojd i onda bi stresla sa sebe vođu sna i na kraju se uverila da je sve u redu, i da Pabst² i da Fric Lang.³ Pomalo si me gnjavila težnjom ka savršenstvu, pocepanim cipelama, neprihvatanjem onoga što je prihvatljivo. Jeli bismo viršle kod Odeona a potom išli biciklom na Monparnas, u bilo koji hotel, na bilo koji jastuk. A pokatkad smo produžili do Por d' Orleana, sve više smo upoznavali ledine iza Bulevara Žurden gde su se povremeno, u pola noći, sastajali članovi Zmijskog kluba da popričaju sa slepim vidovnjakom, tim podsticajnim paradoksom. Ostavljali smo bicikle na ulici i polako zalazili na poljanče, zastajkujući da posmatramo nebo, jer je to jedan od retkih krajeva Pariza gde je nebo vrednije od zemlje. Sedeći na gomili smeća, pušili smo a Maga mi je gladila kosu ili pevala pesmice koje nisu bile čak ni izmišljene, besmislene popevke isprekidane uzdasima ili sećanjima. Ja sam se tada prepuštao razmišljanju o besmislicama. Taj metod sam počeo da primenjujem pre nekoliko godina u bolnici i čini mi se sve plodotvorniji i potrebniji. Pošto bih, uz grdno naprezanje, prikupio pomoćne slike i mislio na mirise ili na lica, uspevao sam da iz ništavila izvučem par braon cipela koje sam 1940. godine nosio u Olavariji. Imale su gumene pete, vrlo tanke đonove, a kada je padala kiša, vlaga mi je prodirala do kosti. S tim cipelama u ruci sećanja, sve ostalo bi došlo samo od sebe: li-

¹ *Maria Elena Vieira da Silva*, apstraktna slikarka rođena u Lisabonu 1908. Često slika urbane pejzaže na kojima čvrsti predmeti kao da su se pretvorili u vazduh ili pepeo.

² *Georg William Pabst* (1895–1967), austrijski filmski režiser među čijim ostvarenjima valja istaći *Operu za četiri groša*, prema delu B. Brehta, i *Don Kihota*, sa Šaljapinom.

³ *Fritz Lang* (1890–1976), austrijski režiser, jedan od majstora filmske umetnosti nemačkog ekspresionizma; načinom upotrebe kamere u *Doktoru Mabuzeu* i drugim ostvarenjima uticao je na dela O. Velsa i Kurosave.

ce gospe Manuele, na primer, ili pesnik Ernesto Moroni. Ali njih bih odbacio jer se igra sastojala isključivo u izvlačenju onoga što je beznačajno, neupadljivo i iščezlo iz sećanja. Drhteći pri pomisli da neću moći da se setim, nagrizan moljcem koji predlaže odlaganje, zaluđen silnim traćenjem vremena, uspeva sam da naposletku pored cipela vidim konzervicu čaja *Sol*, koju mi majka beše dala u Buenos Ajresu. I kašičicu za čaj, kašiku-mišolovku gde bi se crni miševi oprljili u vodi za čaj izbacujući mehuriće uz cicanje. Ubeđen da sećanje čuva sve, a ne samo Albertine i velike novosti dana, srca i bubrega, upinjao sam se da rekonstruišem šta se nalazilo na mom radnom stolu u Floresti, da se prisetim lica devojke po imenu Gekrepten, kao i broja pera u mom priboru za peti razred, a na kraju bih uzdrhtao u očajanju (jer nikada nisam uspeo da se setim tih pera, znam da su bila u priboru za pisanje, u posebnoj pregradi, ali se ne sećam koliko ih je bilo niti mogu tačno da navedem kada ih je moralo biti dva ili šest), sve dok me Maga, ljubeći me i duvajući mi u lice duvanski dim i svoj topli dah, ne bi povukla, a onda bismo se smejali i ponovo krenuli između brda đubreta u potrazi za onima iz Kluba. Već tada sam shvatao da je traganje moj usud, beleg onih koji noću izlaze i lutaju bez određenog cilja, razlog onih koji odbacuju busole. S Magom bismo do iznemoglosti razgovarali o patafizici jer je i ona zapadala u izuzetke (a naš susret je baš to i bio, uz mnoge druge stvari mračne kao fosfor), dešavalo joj se da se nađe u pregradama koje nisu odgovarale pregradama drugih ljudi, pri čemu nikoga nismo želeli da nipodaštavamo, nismo ni umišljali da smo Maldorori¹ na rasprodaji niti Melmoti² koji povlašćeno tumaraju naokolo. Nemam utisak da svitac izvlači osobitu korist iz nepobitne činjenice da je on jedno od najzbuđljivijih čuda ovog cirkusa, pa ipak, dovoljno je bilo pretpostaviti da ima svest pa da shvatimo da uvek kada joj zasija trbuščić, ta svetleća buba verovatno oseća nešto kao golicanje povlastice. Maga je na isti način bila očarana nepojmljivim nevoljama koje su je uvek snalazile jer je njen život tekao mimo prirodnih zakona. Bila je

¹ *Isidor Ducasse* (Montevideo, 1846-Pariz, 1870), *grof de Lautreamont*, pisac speva *Chants de Maldoror* (1869).

² *Melmoth*, romantičarski arhetip litalice nastao u engleskoj književnosti iz pera *Ch. R. Maturina*, rođenog 1782. u Dublinu. Predstavlja mešavinu Mefista, bajronovskog dendija i vampira koji najavljuje psihološki i metafizički roman Dostojevskog i Kafke.